

SLEDOVÁNÍ PREVALENCE VÝSKYTU DEKUBITŮ U 65LETÝCH A STARŠÍCH MUŽŮ A ŽEN VE VZTAHU KE KATEGORIÍM BMI HOSPITALIZOVANÝCH NA INTERNÍM ODDĚLENÍ

Mgr. Aneta Hujová¹

doc. PaedDr. Miroslav Kopecký, Ph.D.²

¹Centrum vědy a výzkumu, Fakulta zdravotnických věd, Univerzita Palackého v Olomouci

²Ústav preklinických oborů, Fakulta zdravotnických věd, Univerzita Palackého v Olomouci

---

Souhrn

Dekubity jsou stále celosvětovým onemocněním, jejichž riziko vzniku je zvýšeno jak podváhou, tak obezitou, ovšem obezita je u populace oproti podvýživě častější a počet lidí s nadváhou či obezitou stále roste. Cílem výzkumu bylo zjistit vztah mezi výskytem dekubitů a jednotlivými kategoriemi BMI u 65letých a starších pacientů (n=122, 51,6 % žen, 48,4 % mužů) hospitalizovaných na interním oddělení. Data byla získána ze zdravotnické dokumentace a z nemocničního informačního systému nežádoucích událostí a z vlastního antropometrického měření. Do

výzkumného vzorku byli zařazeni pacienti, kteří splňovali vstupní kritéria (věk nad 65 let, vzniklý dekubitus, hospitalizace na interním oddělení). Ze zjištěných výsledků vyplývá, že vyšší četnost dekubitů byla zaznamenána u pacientů s nadváhou (34,6 %). Nejčastější lokalizací dekubitu jak u mužů, tak u žen byla oblast kosti křížové (66,91 %). Z výsledků vyplývá potřeba více vyspecifikovat rizikové faktory v souvislosti s antropometrickými ukazateli pro snížení výskytu dekubitů, popř. zamezení zhoršování jednotlivých stupňů proleženin.

Klíčová slova: seniorský věk, dekubitus, BMI

Úvod

Dekubity nebo též proleženiny, tlakové léze, prosezeniny aj. jsou celosvětovým onemocněním, kdy odhadovaná souhrnná prevalence pro první stádium je 12,8 % a pro druhé stadium 8,0 %. Jedná se o rány vznikající na podkladě několika rizikových faktorů (např. tlak, třecí a střížné síly, pohlaví, věk) a intenzita těchto faktorů ovlivňuje prohloubení jednotlivých stupňů dekubitů (Fujin Chen et al., 2023; Pokorná et al., 2023).

V České republice bylo za rok 2021 zaznamenáno 104 516 nežádoucích událostí (dále NU) z toho se jednalo o téměř 51 000 nahlášených NU „dekubitus“. Jednalo se o data získané ze 429 nemocnic, kdy dekubity byly vždy na prvním místě nejčastějších uváděných NU, výjimku tvořily kojenecké ústavy, psychiatrické a specializované nemocnice (SHNU, 2022).

Riziko proleženin zvyšuje také podváha i obezita a počet lidí trpících nadváhou a obezitou neustále roste. Celosvětově trpělo v roce 2016 39 % dospělých

nadváhou a téměř 13 % obezitou (WHO, 2021). V rámci České republiky (dále ČR) v roce 2017 trpělo 18,5 % lidí s obezitou. Nadváhu mělo v ČR 47 % mužů a 33 % žen (Man-Long Chung MSc et al., 2022; CZSO, 2017).

Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit prevalenci výskytu dekubitů u 65letých a starších mužů a žen ve vztahu ke kategoriím BMI hospitalizovaných na interním oddělení. Současně byla zjišťována lokalizace a stupeň dekubitů na těle pacienta a na též se stanovilo zařízení, kde dekubit vznikl.

Metodologie

Výběr respondentů byl záměrný. Cílovou skupinu tvořili všichni pacienti, kteří byli hospitalizováni na interním oddělení od 1. 1. 2021 do 31. 3. 2023. Vstupním kritériem pro zařazení do studie byl věk nad 65 let a vzniklý dekubitus při přijetí k hospitalizace nebo který vznikl během samotné hospitalizace. Sběr dat probíhal retrospektivní analýzou zdravotnické dokumentace a z nemocničního informačního systému o NU. V roce 2023 probíhal sběr antropometrickým měřením. Pacienti byli rozděleni do jednotlivých kategorií BMI dle Klasifikace obezity podle WHO (WHO, Obesity, 1997). Stupně dekubitů byly určeny dle Mezinárodního systému klasifikace dekubitů (NPUAP, EPUAP, PPIIA, 2014).

Výsledky

Celkově se do výzkumu zařadilo 122 pacientů, z toho 63 žen (51,6 %) a 59 mužů (48,4 %), jejichž průměrný věk byl 80 let. Nejmladší pacient byl 65letý a nejstarší žena měla 100 let. V rámci kategorií BMI (Body Mass Index) byly ženy, oproti mužům, častěji obézní či trpěly nadváhou, jednalo se o více jak 12 %. Naopak v kategorii podvýživa (BMI <18,5 kg/m²) bylo celkem 8,47 % mužů a 3,17 % žen. Nejpočetnějšími kategoriemi BMI byla kategorie normální hmotnost (kategorie BMI 18,5–24,9 kg/m²) s celkem 39 (32 %) pacienty a kategorie nadváha (25,0–29,9 kg/m²) s celkem 42 (34 %) pacienty. Nejméně četnostně zastoupenou kategorií byla kategorie morbidní obezita (>40,0 kg/m²) a podváha (<16 kg/m²), která byla zjištěna u 18,2 % pacientů. Nejnižší hodnota BMI bylo 13,8 kg/m² a nejvyšší hodnota BMI 57,1 kg/m², v obou případech se jednalo o muže.

Nejvyšší četnost dekubitů byla v kategorii nadváha (33,61 %) a v kategorii normální hmotnost (31,97 %). Ve všech kategoriích BMI měli pacienti většinou jeden dekubit na těle. Dva dekubity na těle mělo 19 % respondentů, tři a více dekubitů na těle bylo zaznamenáno u 6 % pacientů především v kategorii normální hmotnost a obezita. Počet dekubitů na jednoho nemocného v naší studii byl 1,22 dekubitu.

Na základě Mezinárodní klasifikace dekubitů u našich pacientů vyplývá, že nejvíce pacientů ve výzkumném vzorku bylo s dekubitem I. stupně (31,5 %), především v kategorii nadváha (13,8 %). Druhý stupeň dekubitu se zjistil u 36,5 % pacientů, nejvíce v kategorii obezita. Třetí i čtvrtý stupeň dekubitů

měli především pacienti s normální hmotností (12,6 %). Celkově byl třetí stupeň zaznamenán u 24 % a čtvrtý stupeň u 6 % pacientů. Dekubit bez určení stupně se objevil u 3 % pacientů. Čtvrtý stupeň dekubitu ani dekubitus bez určení stupně nebyl zachycen u morbidní obezity ani u podvýživy.

V rámci lokalizace dekubitů byla křížová, sakrální, oblast nejkritičtějším místem pro vznik dekubitů. Celkem u 76 % žen a 58 % mužů vznikl dekubitus v této oblasti. Dalšími kritickými místy u obou pohlaví byly paty (66,9 %) a hýždě (13 %), u mužů převládal dekubit na boku (13,56 %). V menší míře byl zjištěn výskyt dekubitů na pravém a levém kotníku, zádech, stehnu, u mužů na šourku či např. na palcích kloubů dolní končetiny.

Z výsledků vyplývá, že pacienti nejčastěji přicházeli se vzniklým dekubitem z domova důchodců (32 %), z vlastních domovů (29 %) a u 30 % pacientů vznikl dekubitus na interním oddělení v nemocnici. Nejmenší záchyt dekubitů (9 %) byl u pacientů přeložených z jiných zdravotnických zařízení.

Závěr

Ze získaných výsledků vyplývá, že dekubity vznikaly napříč všemi kategoriemi BMI, nejvíce však v kategorii normální hmotnost, nadváha. Z hlediska lokalizace vznikaly proleženiny nejčastěji v sakrální oblasti, z tohoto důvodu je důležité zvýšit pozornost o tuto oblast u rizikových pacientů. Pro snížení četnosti výskytu dekubitů je důležité se zaměřit nejen na rizikové faktory (inkontinence, imobilita, věk, stave vědomí aj.), ale i na samotný somatický stav (tělesné složení) pacienta.

Zjištěné výsledky byly získány v rámci probíhajícího grantového projektu IGA v roce 2023 na Fakultě zdravotnických věd v Olomouci, na který bude navazovat projekt, který rozšiřuje antropometrické měření a hodnocení výskytu dekubitů u pacientů v semilongitudinální studii.

Uvedené dílčí výsledky výzkumu jsou realizovány v rámci výzkumu IGA_FZV_2023_004: *Sledování prevalence výskytu dekubitů u 65letých a starších mužů a žen ve vztahu ke kategoriím BMI hospitalizovaných na interním oddělení a v domácí péči.*

Zdroje

FUJIN, Chen et al. *The paradox of obesity in pressure ulcers of critically ill patients.* [online]. 2023. [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/iwj.14152>.

SHNU. *Nežádoucí události za rok 2021.* [online]. 2022. [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://shnu.uzis.cz/cs/analyzy/>.

MAN-LONG Chung et al. *Risk factors for pressure ulcers in adult patients: A meta-analysis on sociodemographic factors and the Braden scale.* [online]. 2022. [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jocn.16260>.

POKORNÁ, Andrea at al. *KDP – Prevence a léčba dekubitů*. [online]. 2021, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://kdp.uzis.cz/res/guideline/33-dekubity-final.pdf>.

WHO. *Obesity: preventing and managing the global epidemic: report of a WHO Consultation and Obesity Geneva*. [online]. 1997, Geneva, Switzerland. [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/63854>.

WHO. *Obesity and overweight*. [online]. 2021. [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight>.

EPUAP, NPUAP, PPPA. *Prevence a léčba dekubitů – příručka k Doporučení pro klinickou praxi*. [online]. 2014. [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: https://www.epuap.org/wp-content/uploads/2016/10/czech-dekubity-preklad_uprava_july2015.pdf.

CZSO.CZ. *Jak jsou na tom Češi s chudobou, obezitou či sportováním*. [online]. 2017. [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/jak-jsou-na-tom-cesi-s-chudobou-obezitou-ci-sportovanim>.

Kontakt na autora: aneta.hujova@ujep.cz